herpy

GECKOR

Border thick-tailed gecko

Uvidicolus sphyrurus

Uvidicolus sphyrurus är en liten, tjocksvansad marklevande gecko från höglandet på gränsen mellan New South Wales och Queensland i östra Australien. Den är nattaktiv, lever under skuggiga stenar och stammar i ljus skog i ett klimat med het sommar och frostnätter på vintern. I fångenskap är den härdig och förökar sig villigt när den får en riktigt kall vinter.

Familj: Carphodactylidae Tidigare namn: *Gymnodactylus sphyrurus; Heteronota walshi; Phyllurus sphyrurus; Underwoodisaurus sphyrurus; Nephrurus sphyrurus*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**6-8 cm** nos-kloaklängd
Vikt	**10-12 g**
Livslängd	**10-15 år**
Aktiv	**På natten**
Levnadssätt	**Klipplevande och marklevande**
Biotop	**Klippterräng och tempererad skog och äng**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**60 × 30 × 30 cm** L × B × H för 5 vuxna djur
Temperatur, dag	**20-25 °C**
Värmeplats	**28-34 °C**
Temperatur, natt	**12-18 °C**
Luftfuktighet	**40-60 %**
UVB	**Valfritt** Fergusonzon 1
Vintervila	**5-15 °C** 8-9 veckor
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma, parvis eller i grupp**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**30 mån.**
Kullstorlek	**2 ägg**
Kullar per år	**1-2**
Inkubation	**59-73 dagar** vid 27-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga III**
EU-bilaga	**Bilaga C**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Uvidicolus sphyrurus är en kompakt, marklevande gecko med stort huvud, stora stålblå ögon och långa, tunna ben med klor. Tårna har inga breda häftlameller, så djuret rör sig på jord och sten och inte på släta ytor. Den blir sällan över 75 mm från nos till kloak, alltså 6-8 cm, och väger upp till omkring 12 g. Honorna är i allmänhet något större än hanarna.

Kropp och huvud är ljusbruna med svarta och vita prickar, som är störst på de upphöjda vårtfjällen. I den södra delen av utbredningsområdet har grundfärgen en rosa skiftning som passar de rosa klipporna där, medan djuren längre norrut är övervägande grå. Den ursprungliga svansen är nästan svart med tre-fyra vita ringar. Den är smal vid roten, blir snabbt bred och slutar i en tunn spets. En nybildad svans är matt brun, mer avrundad och utan ringar.

Arten beskrevs 1892 som *Gymnodactylus sphyrurus* och har sedan dess stått i flera släkten, bland andra *Phyllurus*, *Underwoodisaurus* och *Nephrurus*. 2011 fick den ett eget släkte, *Uvidicolus*, där den är den enda arten. Släktnamnet är bildat av latin och betyder ungefär "den som bor i det fuktiga", med hänvisning till de förhållandevis fuktiga och svala högland den lever i. *Underwoodisaurus milii* är en nära släkting och liknar den i byggnad och levnadssätt.

Känner djuret sig hotat reser det sig högt på sträckta ben, viftar långsamt med svansen, öppnar munnen och kan hoppa fram med ett hest pip. Det är en snabb jägare som slår blixtsnabbt både framåt och åt sidan.

Utbredning och livsmiljö

Uvidicolus sphyrurus finns bara i östra Australien, i höglandet i den övre delen av Murray-Darlingbäckenet. Utbredningen sträcker sig från Granite Belt i sydöstra Queensland mot söder över tablelands i norra New South Wales till strax söder om Tamworth.

Inom området är arten mycket lokal. Skogsavverkning, bete och bränder har förstört mycket av levnadsmiljön, särskilt i söder, men där det finns ostörda fläckar kvar är den förhållandevis vanlig. Den ursprungligen angivna typlokalen i New South Wales räknas som ett fel. Kartan visar ett ungefärligt utbredningsområde.

> **Naturlig utbredning:** Australien.

LIVSMILJÖ

Uvidicolus sphyrurus lever på 500-1.200 meters höjd i ljus skog och skogssavann med klippblock. Klipporna är ofta granit, men arten finns också på sandsten och basalt. Den gömmer sig under stenar och nedfallna stammar som ligger i skuggan av växtligheten och där marken under dem är fuktig året runt; här växer ofta tunna, vita svamptrådar. Ett djupt lövlager och ett trädtäcke över minst hälften av himlen hör också till levnadsmiljön. På natten jagar den små insekter, och den kan höras rasla i de torra bladen.

Klimatet är hårt: på vintern ner till -15 °C och på sommaren över 40 °C. Djupa sprickor i klipporna ger skydd mot både kyla och hetta, och under de kallaste och varmaste perioderna är djuren nästan omöjliga att hitta.

Skötsel

TERRARIET

Uvidicolus sphyrurus är sällsynt i terrarier, men härdig och lätt att ha att göra med. Djuren är små och tar liten plats: upp till fem vuxna, även flera hanar, kan bo i ett terrarium på 60 × 30 × 30 cm (längd × bredd × höjd). Golvytan betyder mer än höjden. God ventilation är viktig, t.ex. nät i hela locket och ett par hål lågt i bakväggen.

Botten är omkring 2 cm fin, tvättad sand. Lägg tre omvända lerfat med en skåra som ingång i terrariet, och håll sanden under dem olika fuktig: ett konstant fuktigt, ett fuktat och lämnat att torka och ett helt torrt. Då kan djuren välja själva, och det fuktiga används för äggläggning. En platt sten som ligger halvt nedgrävd över värmekällan används ofta som solplats. Ställ en liten vattenskål i den svala änden.

Läs mer: Värme och temperatur

TEMPERATUR

Värm *Uvidicolus sphyrurus* nerifrån med en värmematta eller värmetejp under ena änden, styrd av en termostat, så att det blir en mild värmeplats på 28-34 °C under sommarhalvåret. Resten av terrariet följer rumstemperaturen, omkring 20-25 °C på dagen, och på natten får temperaturen sjunka till 12-18 °C. Mät med en digital termometer i båda ändar. Långa perioder över 30 °C i hela terrariet ska undvikas.

Vintern är avgörande för aveln. Sänk temperaturen gradvis från slutet av oktober, och stäng av ljus och värme i slutet av november. Djuren övervintrar därefter i omkring åtta veckor, från december till slutet av januari, vid 8-10 °C på natten och omkring 15 °C på dagen; ett kortvarigt fall till 5 °C tåls. Ett svalt, frostfritt rum, till exempel en källare eller ett ouppvärmt uthus, kan användas. Varma vinterdagar över 20 °C kan hindra äggläggningen följande säsong. Höj sedan värmen gradvis igen.

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Uvidicolus sphyrurus behöver ett fuktigt gömställe, men inte fuktig luft i hela terrariet. Sanden under det ena lerfatet hålls konstant fuktig, så att djuren alltid kan hitta ett fuktigt mikroklimat, medan resten av botten är torr. Spraya terrariet lätt flera gånger i veckan på våren och sommaren, och mycket sällan under övervintringen. En luftfuktighet på 40-60 % i resten av terrariet är en uppskattning.

Har djuret svårt att ömsa skinn, särskilt kring tårna, så håll det fuktiga gömstället något blötare i ungefär en vecka. Ställ ut en låg, stabil vattenskål och byt vattnet regelbundet.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Uvidicolus sphyrurus är nattaktiv och lever gömd på dagen, så UVB är inte nödvändigt, men ett svagt UVB-rör (Ferguson-zon 1) över terrariet kan användas utan problem när det finns gott om gömställen. Låt ljuset följa årstiden: omkring 14 timmar på sommaren och kortare på vintern, styrt av en timer. Under övervintringen är ljuset avstängt. Ställ inte terrariet i direkt sol.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Uvidicolus sphyrurus är inte kräsen. Grundfodret är syrsor i lagom storlek, gärna kompletterade med kackerlackor. Ge 2-3 insekter per djur två gånger i veckan under den varma delen av året, och minska gradvis på hösten, så att djuren inte får något foder under de omkring åtta veckor de övervintrar. Insekterna får högst vara lika stora som avståndet mellan djurets ögon.

Mata insekterna väl innan de kommer in i terrariet. Pudra dem med kalk och vitaminer vid varje andra utfodring, och vid varje utfodring för dräktiga honor och växande ungar. Svansen lagrar fett och visar djurets kondition: en tjock svans är ett gott tecken, en tunn svans betyder att djuret behöver mer foder. Ta bort icke uppätna insekter efter ett par timmar.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Uvidicolus sphyrurus är nattaktiv och tillbringar dagen gömd. När den blir störd visar den sitt hotbeteende med sträckta ben, viftande svans och ett hest pip. Hantering är onödig, och djuret får aldrig tas i svansen, som kan kastas. Den nya svansen blir kortare och rundare än den ursprungliga.

Arten kan hållas enstaka, parvis eller i små grupper. Flera hanar kan som regel leva ihop i en grupp i åratal, men håll utkik efter bett och efter djur som tappar i vikt eller drar sig undan från de andra, och dela gruppen om det blir oro.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna av *Uvidicolus sphyrurus* har tydliga hemipenisbulor under svansroten, och honan saknar dem. Honorna är i allmänhet något större än hanarna. Ungarna växer långsamt: omkring 58 mm från nos till kloak efter ett år och 70 mm efter två år. Könsmognad nås förmodligen vid omkring 30 månaders ålder, så vänta tills honan är fullvuxen innan hon sätts i avel.

PARNING

Parningen hos *Uvidicolus sphyrurus* har inte observerats, men den sker förmodligen mitt på våren, efter övervintringen. Den kalla vintern är nyckeln: utan en period vid 8-10 °C på natten och omkring 15 °C på dagen lägger honorna ofta inga ägg.

Könen kan gå tillsammans året runt. Honorna ska vara i god kondition och få kalk och insekter under hela äggläggningssäsongen.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Den första kullen kommer 3-4 månader efter övervintringen; i Australien motsvarar det november-december. Honan lägger två ägg åt gången under ett lerfat med konstant fuktig sand och skrapar upp sand över dem. Äggen mäter omkring 23 × 12 mm och väger 1,5-2 g, och en kull väger omkring 30-35 % av honans vikt. Räkna med 1-2 kullar per säsong.

Äggen är mjuka och mycket utsatta för uttorkning, så sanden under äggläggningsgömstället får aldrig torka ut. Honan blir smal efter läggningen. Ge henne extra kalk och insekter.

INKUBATION

Ta försiktigt upp äggen och lägg dem i en liten sluten låda med fuktig sphagnum där det mesta av vattnet har pressats ut (omkring 9 delar vatten till 1 del mossa efter vikt). Packa inte mossan för hårt, så att det finns luft mellan fibrerna, och vänd inte äggen. Vid 27-29 °C kläcks de efter 59-73 dagar. Det har inte undersökts om temperaturen avgör könet.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna mäter 35-39 mm från nos till kloak och väger 1,2-1,7 g vid kläckningen. De liknar de vuxna, men svansens teckning är mer kontrastrik. Kullsyskon kan växa upp tillsammans i små lådor, till exempel 18 cm i diameter och 10 cm höga, med fin sand och ett omvänt lerfat som gömställe, där sanden under det hålls fuktig.

Ungarna börjar äta ungefär en vecka efter kläckningen. Ge dem små syrsor 2-3 gånger i veckan, pudrade med kalk och vitaminer vid varje utfodring. De växer långsamt.

Hälsa och vanliga misstag

Inga särskilda sjukdomar har beskrivits hos *Uvidicolus sphyrurus*. De vanliga riskerna hos små marklevande geckor gäller:

- Problem med hudömsningen, där hudrester sitter kvar på tårna om det inte finns ett fuktigt gömställe. Ta bort dem med en ljummen, fuktig bomullspinne.
- Uttorkning av ägg och nykläckta ungar. Håll äggläggningsgömstället och ruvningslådan konstant fuktiga.
- För lite kalk och D3-vitamin, särskilt hos honor under äggläggningssäsongen. Det ger mjuka ben och problem med äggläggningen.
- För varm vinter. Utan en kall övervintring uteblir aveln.
- Ihållande värme över 30 °C i hela terrariet. Arten kommer från svalt högland och ska alltid kunna söka sig till en svalare plats.

En frisk gecko har en tjock, rund svans. Sök veterinär med erfarenhet av kräldjur om den går ner i vikt, inte äter under den varma delen av året eller verkar slapp.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.